

Ciprian DOBRA, Dr. Tudor ROȘU

Reenactment la Serbările Încoronării? Cortegiul Istoric din 16 Octombrie 1922

Reenactment at the Coronation Festivities? The Historical Cortege from October, 16th 1922

Ciprian DOBRA, Dr. Tudor ROȘU
Muzeul Principia Alba-Iulia
Muzeul Național al Unirii Alba-Iulia

Abstract: *On October 15th 1922, the Coronation of King Ferdinand as king of Great Romania took place in Alba-Iulia. The celebration, with imposing festivities, continued in Bucharest for the next two days. One of the most symbolic moments organized with this occasion was „the historical cortege”, which reenacted the most important characters and events of the national history. It started with the „Founding fathers”, Traian and Decebal, from the 2nd Century A. D. and went through 1800 years towards what was considered the „Final Triumph”, the year 1918. The cortege had 14 distinctive groups and was meant to emphasize the unity through history of the Romanian epochs. There are at least 128 specific characters mentioned in the newspapers of those days, yet the cortege had to be much larger. In the same time, the organizers were preoccupied for the authenticity of the costumes and the general image of the cortege, at least this is what they asserted.*

Keywords: Coronation, historical restitution, living history, parade, Romanian history, Bucharest.

În anul 1918, Regatul României și-a dublat populația și teritoriul, iar confirmarea internațională pentru aceste câștiguri a venit în urma Conferinței de Pace de la Paris, din 1919-1920. „Pecetluirea”, complinirea definitivă, trebuia să fie una simbolică, o mare sărbătoare națională, iar prilejul cel mai potrivit nu putea fi decât încoronarea regelui Ferdinand ca suveran al noii României. Un eveniment de anvergură precum acesta a necesitat o organizare pe măsură; a fost nevoie de timp, pentru ridicarea unor edificii special proiectate pentru Încoronare: Catedrala de la Alba-Iulia, ori Arcul de Triumf din București. Mult așteptatele serbări ale Încoronării au putut fi desfășurate, finalmente, în intervalul 15-17 octombrie 1922. Prima zi s-a organizat la Alba-Iulia, orașul unirii Transilvaniei, iar următoarele două la București, în capitală, însă momente solemne au avut loc în toate orașele importante ale țării. Cele trei zile ale Încoronării au fost declarate zile de sărbătoare, cu școli, magazine și fabrici închise.¹

Pe lângă componenta divină/creștină a ceremonialului încoronării, a fost nevoie de o amprentă a identității naționale a dinastiei, ca expresie supremă a puterii regale. Principalul obiect al *regaliei* românești era coroana regelui Carol I, fabricată din țeava unui tun turcesc ce fusese capturat la Plevna, în timpul Războiului de Independență.² Coroana reginei, mantile cuplului regal, uniforma militară a regelui, slujba religioasă, prezența președinților celor două camere ale Parlamentului, toată

¹ „Serbările Încoronării suveranilor”, în *Universul*, an XL, număr 227, 7 octombrie 1922, p. 3.

² Diana Mandache, „Ceremonialul Încoronării: model european și identitate națională”, în Ernest Oberländer-Târnoaveanu, Cornel Constantin Ilie (coordonatori), *90 de ani de la Încoronarea de la Alba-Iulia*, Târgoviște, Editura Cetatea de Scaun, 2012, p. 16.

Reenactment at the Coronation Festivities? The Historical Cortege from October, 16th 1922,” *Astra Salvensis*, VIII (2020), no. 16, p. 65-

structura solemnităților etc., nimic nu a fost la întâmplare, totul a urmat un conținut religios și național foarte bine articulat, asupra căruia nu vom insista.

Un element inedit, de forță, cu multă încărcătură și căruia i-a fost acordată o atenție serioasă, a fost așa-numitul „cortegiul istoric”. Defilarea acestuia a avut loc în 16 octombrie, la București. Cortegiul era reprezentativ pentru istoria națională, așa cum era ea reprezentată la începutul anilor '20, „[...] cu paginile cele mai glorioase”,³ înfățișând imaginea unor personalități istorice de prim rang, dar și a unor personaje alegorice, din Antichitate și până la Unirea din 1918.

Cortegiul respectiv se înscrie într-o tendință europeană de exprimare a sentimentelor patriotice prin reconstituiri de personaje sau evenimente ce se adresează publicului larg, în vederea educării lui cu privire la trecutul unui grup etnic sau națiune, folosindu-se de manifestări de divertisment. Este vorba de fenomenul de reconstituire istorică, denumit în prezent cu termenul de *reenactment*, manifestare care astăzi are multiple conotații, în funcție de diferitele moduri de livrare a acestuia către public. La 1922, însă, fundamentele unei reconstituiri de acest fel aveau tușe diferite față de cele de astăzi deși, în linii mari, erau aceleași. O asemenea procesiune cu conținut istoric, una care povestea trecutul sau îl simboliza, se fundamenta pe constructele complexe ale cultului eroilor. În deceniile de dinainte, funerariile, statuile, comemorările au compus o scenografie codificată sincronică. Procesul de eroizare a impus o rigiditate exterioară, dar a determinat o mobilitate a anatomiei interioare. Eroul a fost reprezentat ca un precedent, un reper valorizat retrospectiv. De altfel, eroicul transpune credința în individualitate, fiind reactivat în epoca modernă, una atât de sensibilă la ideea realizării de sine. Istoricii, în relație directă cu expectanțele societății, au creat un „Olimp” al „marilor oameni”,⁴ o galerie foarte exclusivistă a marilor figuri ale istoriei naționale.

În cazul de față, ceea ce s-a urmărit prin organizarea cortegiului istoric a fost pe deplin exprimat de ziarul „Libertatea”, în descrierea programului celei de-a doua zi de sărbătoare: „[...] este un șir de chipuri vii aducând aminte de vremuri mari din istoria țării și a neamului. Oameni ce trăiesc azi vor fi îmbrăcați așa ca să închipuie întocmai fîgurile însemnate din cutari vremuri mari ale neamului, făcând pe privitor să i se pară că trăiește pe o clipă acele zile”.⁵

La statuia lui Mihai Viteazul din capitală a fost amplasat un pavilion special, unde au luat loc regii și oficialitățile în așteptarea defilării cortegiului. Tribuna avea ca ocupanți familia regală, proaspăt revenită de la Alba-Iulia, invitații străini, membrii marcanți ai armatei române și ai armatei franceze.

Ploaia, „măruntă și rece”, nu a împiedicat prezența unei asistențe numeroase pe trotuare și în spațiile unde prezența era permisă, astfel că „[...] de jur împrejur era o mare de capete”.⁶ De altfel, pentru prezența la evenimentul din 16 octombrie s-au eliberat

---

³ *Cartea Încoronării. Albumul comemorativ al Încoronării MM. LL. Regele Ferdinand și Regina Maria, la Alba-Iulia, în 2/15 octombrie 1922, 1922*, p. 27.

⁴ Andi Mihalache, „Eroi, morminte, statui. Poetica evanescenței în secolul al XIX-lea”, în Andi Mihalache, Adrian Cioflâncă (coordonatori), *In medias res. Studii de istorie culturală*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, p. 254.

⁵ „Marele cortegiul istoric”, în *Libertatea*, an XX, număr 41, 12 octombrie 1922, p. 2.

⁶ *Cartea Încoronării*, p. 26.

„bilete de trotuar”,⁷ emise de Ministerul de Interne. Momentul a fost programat pentru ora 14:00.⁸

Impozantul cortegiului, cu cele 15 grupuri ale sale, a fost anunțat de un marș triumfal al fanfarei militare.⁹ Momentul a fost foarte gustat atât de invitații speciali ai Casei Regale, cât și de întregul public prezent la acest eveniment.

Programul manifestării, numită de ziarele vremii drept „cortegiul istoric”, a fost comunicat populației prin mai toate organele de presă ale vremii, uneori în formulă extinsă, fără a se face economie de detalii.

Cortegiul a fost deschis prin reconstituirea de lupte între daci și romani, având ca protagoniști pe ostașii Garnizoanei București. Parada personajelor a avut 14 grupuri, însumând un număr impresionant de figuranți al căror număr, din nefericire, nu îl cunoaștem (128 de personaje fiind menționate nominal sau cu funcția reconstituită, ca personaje principale, jumătate dintre acestea având pe lângă ele trupe de ostași din diferite epoci). Toate au fost precedate de o avangardă de soldați ai vremii, de un steag specific momentului, urmând apoi personajele principale în fruntea reprezentanților nobilimii din acele timpuri, grupul încheindu-se cu o ariergardă de soldați de diferite tipuri în funcție de contextul istoric.¹⁰

Primul grup s-a concentrat pe perioada daco-romană, oarecum greșit datată de steagul cu anul 104 care l-a precedat, și care era compus din împăratul Traian și regele Decebal, însoțiți de soldați și ofițeri romani (se specifică cu prețiozitate că e vorba de „centurioni”, „aquiliferi”, „signiferi”, „corniceni” și „phalerați”), dar și de războinici daci cu însemnele lor („draconarius”, „cataphrați” și „sulitași”).

Al doilea grup, ce venea cu 50 de metri distanță față de primul, a reconstituit „epoca legendară” a întemeierii țărilor românești, epoca „descălecătoare”, care a avut ca personaje principale pe voievozii Dragoș și Radu Negru însoțiți de curteni („[...] județi, pârgari, cruci de voinici”, conduse de „viteji” și „pâlcuri de hansari” comandate de „Soltuzi”).¹¹

Al treilea grup s-a organizat în jurul voievozilor Mircea cel Batrân și Alexandru cel Bun, urmași de marele vornic, marele pârcălab, hatman și aga polcovnicul, escortați fiind de „[...] sulitași, arcași, arbaletști, fustași, slujitori statorniciți”, adică „vânători” și „căușei”, plus „[...] leșegii, buciucași, meleologi și cotoraci”.

Al patrulea grup a evocat vremea lui Ștefan cel Mare și Vlad Țepeș, prezentați în urma marelui vornic, a „surlașilor și hotnogilor” și urmași de „copiii de casă” și de Sfatul boierilor mari („[...] marele spătar, marele polcovnic, vistiernicul” și „comisul”), escortați fiind

⁷ Cornel Constantin Ilie, „Filmul Încoronării”, în Ernest Oberländer-Târnoveanu, Cornel Constantin Ilie (coordonatori), *90 de ani de la Încoronarea de la Alba-Iulia*, p. 143.

⁸ *Programul Serbărilor Încoronării M.M. L.L. Regelui și Reginei României, 15, 16 și 17 octombrie 1922*, București, Tiparul Cultura Națională, 1922, p. 10.

⁹ *Ibidem*, pp. 26-27.

¹⁰ *Ibidem*, „Programul definitiv al serbărilor. Cortegiul istoric care va defila în capitală”, în *Universul*, an XL, număr 227, 7 octombrie 1922, p. 3; „Defilările de ieri. Serbările Încoronării în capitală”, în *Adeverul*, an XXXV, număr 1837, 19 octombrie 1922, p. 2; „Serbările Încoronării Suveranilor. Programul definitiv al serbărilor. Cortegiul istoric care va defila în capitală”, în *Înfrățirea*, an III, număr 630, 8 octombrie 1922, p. 2; vezi și: *Cartea Încoronării*, pp. 27-29.

¹¹ *Cartea Încoronării*, p. 28.

Reenactment at the Coronation Festivities? The Historical Cortege from October, 16th 1922,” *Astra Salvensis*, VIII (2020), no. 16, p. 65-

de cetele moldovenești, conduse de „armași”, cele de „iunaci”, conduse de „vitejii” lor, precum și de cetele muntenești, conduse de „marele pârcălab”.

Al cincilea grup „închipuie”, după cum spun ziarele vremii, „[...] intrarea triumfală a lui Mihai Viteazul în Alba-Iulia”. În frunte mergeau toboșarii călări, cu tobe împodobite, și trâmbițașii. Urmau steagurile celor trei țări românești, aflate în paza „căminarului” care conducea garda de „ceauși” și „paicii domnești” (copiii de casă). „[...] Singur și distanțat de ceilalți, pe un cal alb, în armură și cu bogată mantie domnească trece Mihai Viteazul, sprijinind pe coapsa dreaptă buzduganul domnesc”.¹² Voievodul era urmat de căpitanii săi: banul Manta, banul Mihalcea, vornicul Preda Buzescu, Căplescu Udrea, Dan și Stoica Farcaș. Urma apoi, Sava Armașul cu trupele de „lipscani”, Baba Novac cu „haiducii” săi și velcăpitanul Deli Marcu cu mercenarii „deslii și beșlii”.

Figura 1: Cortegiul istoric în defilare¹³

Al șaselea grup îi avea în centru pe Matei Basarab și Vasile Lupu, cu sfaturile domnești conduse de spătar și armaș purtând săbiile domniei. Trupele reconstituite de acest grup erau „fustașii” conduși de „căminar”, „dorobanții” și „ferendarii” conduși de „bașbulucbașa, seimanii și chibăii” conduși de doi „iusbași”.

Al șaptelea grup, reprezentat, după aprecierea ziarului „Adevărul”, într-un mod mai șters, este dominat de figurile lui Dimitrie Cantemir și a lui Constantin Brâncoveanu, „sub care”, spune același ziar, „[...] cultura românească începe-foarte timid-dar începe să iasă de sub obroc”.¹⁴ Ei au fost însoțiți de figuranți închipuind cete de „ceauși de vânători” formând straja steagurilor, „vătăji” formând straja celor două „tuiuri” ce urmau steagurile domniei. Mai veneau „armășei” (feciori de boieri), „[...] cu brâuri de argint și sulițe argintate”,¹⁵ marele spătar, marele postelnic, „boierii divaniți”, dar și o gardă

¹² *Ibidem*.

¹³ Preluare din Cornel Constantin Ilie, „Filmul Încoronării”, p. 144.

¹⁴ „Defilările de ieri. Serbările Încoronării în capitală”, p. 2.

¹⁵ *Cartea Încoronării*, p. 28.

turcească ce însoțea „*sângeacul*” sau steagul recunoașterii domniei de către Înalta Poartă, mergând pe muzica ienicerilor-„*tubulbaneaua*”.

Al optulea grup aducea în prim plan răscoala țărănească din Transilvania condusă de Horea, Cloșca și Crișan, cu steagul purtând stema cu o cruce deasupra unei inimi în flăcări, având inscripția „*Horia Rex Daciae floreat*”. Cei trei lideri ai răscoalei erau urmați de răsculații moți, cu un preot în mijlocul lor, de „*căprăriile*” de „*lăncieri*” și „*pușcași*”, drumul fiindu-le deschis de „*buciumași*” cu tulnice.

Al nouălea grup era cel care evoca revoluția lui Tudor Vladimirescu, „[...] *închîpuind intrarea lui în București în 1821*”. Tudor Vladimirescu era precedat de o ceată de „*panduri*”, „[...] *cu șușaneaua în spate*”, de steagul albastru al revoluției, și era urmat de căpitanii Cacaleteanu, Cioranu, Ghencea, Caravia, Urdăreanu, Miu, Delibașa Hagi Proda și Macedonsky în fruntea „*arnăuților*” și „*neferilor*”.

Al zecelea grup îl prezenta pe Avram Iancu, conducătorul Revoluției de la 1848 din Transilvania, însoțit de buciumători, lăncieri, „*Garda Națională*”, tribuni, prefecti, vicetribuni și „*căpitani de lăncieri, cete,*” și „*pușcași moți*”.

Ultimele patru grupuri au fost organizate în jurul unor care alegorice care prezentau tot atâtea evenimente, mai apropiate cronologic de momentul încoronării. Primul car era cel al „*Deșteptării*”, care evoca momentul Revoluției de la 1848 și care prezenta un personaj feminin înaripat cu sabie și trâmbiță, simbolul deșteptării, înconjurat de patru fete cu coșuri de flori și de grupuri reprezentând toate clasele sociale ale vremii, personajele fiind grupate în jurul unui steag cu inscripția „*Frăție și Dreptate*” și rupând filele Regulamentului Organic. Carul era urmat de un detașament de pompieri de pe Dealul Spirii și de o trupă de dorobanți de județe. Al doilea car alegoric era dedicat Unirii Principatelor Române, precedat de un grup de lăncieri ce deschideau calea lui Alexandru Ioan Cuza însoțit de Stabulul Domnesc (Statul major) și urmat de o trupă de „*herand*” și o alta de „*lăncieri*”. Carul în sine avea ca personaje principale două tinere, care reprezentau Moldova și Muntenia, ținând împreună tricolorul, iar în jurul lor, în spirală, se juca o horă condusă de un taraf. Grupul era urmat de o ariergardă de „*dorobanți călare*”. Al treilea car alegoric reprezenta Războiul de Independență de la 1877 și era precedat de o avangardă formată dintr-un grup de „*jandarmi*” călări, care îl încadrau pe personajul Carol I în tinerețe și pe generalii din statul său major, aceștia fiind urmați de grupuri de „*roșiori, călărași*” și apoi, de un grup de opt steaguri sfâșiate în Războiul de Independență, purtate de soldați de la diferite arme, și de două grupe de dorobanți în uniforme de vânători și „*trupe de linie*”. Carul alegoric, construit sub forma redutei de la Grivița, avea în centru o țărancă cu un tricolor care îi conducea pe cei care îi reprezentau pe Valter Maracineanu, Gheorghe Șonțu și Dimitrie Giurăscu, eroii Independenței. Tabloul era completat de reprezentanți ai „*curcanilor*” Griviței și „*dorobanți*”, în ținute de vânători sau de linie. Grupul era încheiat de o formațiune de „*tunari*” și una de „*călărași*”. Al patrulea car alegoric, dedicat Marelui Război și „*triumfului final*”,¹⁶ era precedat de o quadrigă trasă de patru cai, adică un car triumfal roman, condus de doi legionari romani, și care ducea un personaj feminin înaripat, simbolul Victoriei, flancată de doi soldați români cu trâmbițe și având în față un soldat român căruia îi înmâna o cunună. Carul era

¹⁶ *Ibidem*, p. 32.

Reenactment at the Coronation Festivities? The Historical Cortege from October, 16th 1922,” *Astra Sabensis*, VIII (2020), no. 16, p. 65-

urmat de un grup de cavaleriști din Primul Război Mondial, iar apoi venea carul alegoric construit sub forma unui adăpost blindat înconjurat de tranșee. Pe adăpost erau patru tinere în ținută tradițională, simbolul celor patru ținuturi unite după război, iar în tranșee se puteau vedea soldați români la posturile lor. În spate, pe o platformă, era poziționat un grup de tinere ce evocau „*legiunea eroinelor*”, femeile care au participat activ la Primul Război Mondial.

Întregul cortegiul a fost încheiat de grupuri de țărani cu porturi specifice pentru zonele de proveniență, care purtau stemele ținuturilor unite: vulturul pentru Muntenia, zimbrul pentru Moldova, stema celor șapte cetăți pentru Ardeal, leul pentru Banat și delfinii pentru Dobrogea.

În fine, după cortegiul istoric, a urmat defilarea a 10.000 de primari ai întregii țări și alți funcționari din administrație.

Remarcabile pentru acest eveniment sunt strictețea organizatorică, adică modul în care planul a corespuns fidel desfășurării, apoi, documentarea profundă în crearea personajelor (acesta fiind motivul pentru care am ținut să menționăm toate acele denumiri de unități militare), dar și, nu în ultimul rând, dorința de autenticitate. În descrierea acestui eveniment, ziarul „*Libertatea*” și „*Înfrățirea*” menționează că „[...] *Radu Negru a fost reconstituit după relicvarele de la Curtea de Argeș*”, „*Mircea cel Bătrân și Alexandru cel Bun au fost reconstituiți după frescele timpului*”, „*Matei Basarab și Vasile Lupu au fost reconstituiți după documente autentice*”, iar steagul revoluției de la 1821 „[...] *a fost reconstituit după cel autentic*”.¹⁷ Din păcate, deși există o serie de fotografii ale evenimentului, calitatea acestora nu este suficient de bună pentru a putea iniția o discuție relevantă în jurul autenticității istorice a reconstituirilor din 16 octombrie 1922.

Oricum, aceste deziderate de autenticitate fac și obiectul preocupării reenactmentului contemporan, iar cortegiul descris mai sus este un model de urmat pentru activitățile specifice de reconstituire istorică din zilele noastre. Și nu în ultimul rând, este cu atât mai remarcabil cu cât a fost imaginat și pus în scenă pe teritoriul României, cu actori autohtoni.

---

¹⁷ „Marele cortegiul istoric”, p. 2; „Serbările Încoronării Suveranilor”, p. 2;